

Myter og mennesker

Billeder fra den nordiske mytologi

Annette Hoff-Jessen 2010

I løbet af året 2010, har jeg malet omkring 25 billeder til en separatudstilling i Galleri Gl. Lejre. Jeg havde længe haft lyst til at male over temaet den Norrøne religion – myterne om de gamle nordiske guder.

Det er et emne, som jeg ofte er vendt tilbage til, og som jeg havde lyst til at gå mere i dybden med. Det forekom mig så indlysende at bruge disse myter som udgangspunkt for en udstilling netop i Lejre, hvor der er så mange vidnesbyrd om kulten for den Norrøne religion.

Jeg undrede mig faktisk over at jeg ikke tidligere havde fået den ide, at kæde de to ting sammen: Vores hedenske fortid og en udstilling i galleriet i Lejre.

Men nu skulle det være!

Kort tid efter at jeg var gået i gang med at samle materiale, og lave skitser til malerierne, fik jeg en mail fra Dorte i galleriet.

Hun vidste ikke noget om mit valg af tema for den kommende udstilling, hun inviterede galleriets kunstnere til at komme med forslag til et projekt der blev kaldt: "Kunsten ud i landskabet", som galleriet planlagde sammen med Roskilde og Lejre kommuner.

Samtidig fortalte hun om nye fund der var blevet gjort lige i nærheden af hendes galleri.

Dette sidste bestyrkede mig i min tro på at jeg havde valgt det rigtige emne.

Ved første øjekast syntes jeg ikke at kunsten i landskabet berørte mig, jeg mente at det var skulpturer der kunne bruges i den sammenhæng, og ikke maleri.

Efter at have tænkt lidt over det, svarede jeg dog alligevel, at jeg gerne ville deltage. Jeg havde fået en idé, og lavede nu en skitse der forestillede guden Odin, med de to ravne, Hugin og Munin, siddende på skuldrene.

Jeg ville male billedet stort og enkelt, på rå t hørlerred, og binde det op på en ramme af birkestammer med groft tov. Stammerne skulle graves ned i jorden. Jeg forestillede mig at malerierne på den måde kunne integreres i det omliggende landskab.

Jeg sendte mit forslag afsted, og fik det svar, at de gerne ville have mit Odin-billede, men om jeg ikke også kunne lave to mere, forestillende sagnkongen Skjold, og gudinden Freja.

Det var en spændende udfordring, som jeg straks sagde ja til.

Jeg arbejdede nu på to projekter over samme emne, udstillingen i Galleri Gl. Lejre, og tre store billeder der skulle opstillet i landskabet udenfor galleriet.

En lang proces

Kunsten ud i landskabet

De tre store malerier, forestillende Skjold, Freja og Odin, opstillet på en mark i landsbyen Gl. Lejre. August – december 2010

Projektet, kunsten ud i landskabet som jeg deltog i, er blevet til ved et samarbejde mellem Skjoldungelandet, og Galleri Gl. Lejre.

Skjoldungelandet er et samarbejde mellem Roskilde og Lejre kommuner, på mange planer. Museerne i Roskilde og Lejre, Naturstyrelsen, og mange andre instanser. Det overordnede mål er at udbrede kendskabet til kulturhistorien og naturen i området, og derved bane vej for oprettelsen af en nationalpark.

Min opgave var at male tre store billeder, forestillende henholdsvis sagnkongen Skjold, gudinden Freja og den mægtige gud, Odin.

Det første jeg gjorde var at indsamle så meget materiale om de tre figurer, som jeg kunne. Jeg ville føle at jeg virkelig kendte dem.

De viste sig alle tre at rumme mange, og ofte ret modstridende karaktertræk i sig.

Det var umuligt at skildre dem fra alle disse sider, jeg blev nødt til at vælge hvilken side jeg ville vise dem fra.

Legenden om kong Skjold.

Skjold var en sagnkonge med kongsgård i Lejre, han er stamfader til Skjoldungerne, den danske kongeslægt.

På den tid kaldte konger og fyrster sig for "Odins sønner" og skjold er ingen undtagelse.

Her er hans historie:

Det var hårde tider i Danmark. Uro og ufred herskede og ingen kunne finde en udvej.

Folk blev mistænksomme, stolede ikke på andre og da et skib en dag nærmede sig kysten med stor fart, stimlede folk sammen på stranden og mumlede ængsteligt sammen.

Hvad var der nu i vente? Var det fremmede på plyndringstogt? Dette skib var måske kun det første af mange, der var kommet for at udplyndre det i forvejen hårdt prøvede danske folk.

Da skibet kom nærmere kunne man se at det var rigt udsmykket. Et prægtigt dragehoved prydede forstavnen og sejlet var af det fineste stof, men der var noget underligt ved det skib. Skønt det manøvrerede med stor sikkerhed var der ingen mennesker at se, hverken ved roret eller ved sejlet.

Alligevel lagde skibet sikkert til og lagde sig lige så stille til ro, som om det havde været bemanded med de dygtigste søfolk.

Folk på stranden ventede stadig, ingen turde vove sig nærmere. Der herskede dyb tavshed, både blandt folk på land og om bord på skibet.

Stemningen var trykket.

Da der var gået et godt stykke tid var der endelig en der tog til orde. "Har i set udsmykningen på skibet, hvor rigt og fornemt det ser ud?" Sagde han, "det ligner ikke et sørøverskib".

En lille flok mænd vovede sig nu om bord og jo mere de så, jo mere forundrede blev de. Overalt fandt de kostbare våben og strålende guld, men der var ikke et eneste menneske.

Pludselig hørtes en svag lyd fra nogle skjolde der lå i en dyng.

Den modigste af mændene flyttede lidt på et par af skjoldene, og dér lå en lille dreng. Et stort skjold fungerede som seng for den lille og under hovedet havde han et korn-neg som hovedpude. Han var det eneste menneske ombord og det kunne umuligt have været ham der havde styret skibet over havet. Alle blev grebet af stor ærefrygt og der var en der hviskede at det nok var Odins søn som guden havde sendt for at hjælpe det betrængte folk.

Forsigtigt løftede et par af mændene skjoldet med den lille dreng op og bar det ind på land.

Alle stimlede sammen, og der var en der råbte: "Odin har sendt os sin søn for at han skal blive vores konge!"

Sådan gik det til at den lille dreng blev opdraget til at regere, og det viste sig tidligt at han havde usædvanlige evner. Han styrede landet godt, og var en god og retfærdig konge som fik bragt landet på fode igen.

Da han døde, efter en lang regeringstid, blev han igen lagt på skibet omgivet af våben og rigdomme. Derefter lod man skibet drive hvorhen det ville. Da det forsvandt på havet stod folk længe og så efter det.

Nu var Kong Skjold draget tilbage til sin fader, Odin igen, sagde de.

Gudinden Freja.

Engang var der krig mellem de to store gudeslægter, Aserne og Vanerne.

Parterne var jævnbyrdige, så krigen trak ud, og til sidst besluttede de to parter at slutte fred og udveksle gidsler.

Det var ved denne lejlighed at Freja, som var af Vane-slægt, kom til at bo hos Aserne

Navnet Freja betyder "herskerinden" eller "fruen. Hun er frugtbarhedsgudinde, men også kærlighedsgudinde, for hun er desuden knyttet til seksualitet, erotik og vellyst. Man påkaldte Freja i kærligheds-affærer, og hun kørte i en vogn trukket af katte – kattedyr har altid stået som symbol for den fri seksualitet.

Som mange af de store frugtbarhedsgudinder, hersker Freja over både liv og død, hun skaber liv men samtidig modtager hun en del af de døde i sin bolig, "Folkvang", men hvem det er hun modtager hersker der delte meninger om. Visse kilder antyder at det var kvinderne der kom til Freja efter døden, men andre steder kan det tolkes som om Odin og Freja delte de krigere der faldt i kamp mellem sig.

Freja har således en vis tilknytning til Valkyrierne som hjalp Odin med at udvælge de faldne kæmper til Valhal.

Endnu en tilknytning til Odin har Freja via sit kendskab til sejd, den magi som gjorde dens udøver i stand til at foretage sjælerejser og til at se ud i både fortiden og fremtiden. Det var hende der bragte denne kunst med sig, og hende der lærte Odin kunsten. Muligvis har Odin og Freja endda dannet par. Det fortælles at Frejas ægtemand hed Od og at han drog bort på lange rejser. Freja ledte fortvivlet efter ham og græd tårer af guld. Navnet Od kunne være en variant af navnet Odin og selve forløbet med ægtefællen der drager bort og frugtbarhedsgudinden der græder over ham er muligvis et billede på årets gang.

Freja ejer halssmykket "Brisingamen", det er et af hendes kendetegn. I det hele taget sagde man at hun var meget glad for guld og smykker, og i nogle af fortællingerne antydes det at hun var parat til at gå meget langt for at erhverve det. Freja finder sig dog ikke i hvad som helst og da guderne foreslår at hun gifter sig med en Jætte for at Tor kan få sin stjalne hammer tilbage, bliver hun så vred at hendes halssmykke går midt over.

Odin, den mægtigste blandt aserne

Odin er en af de ældste guder, født af en Jættekvinde engang i urtiden. Han er skaberguden, som sammen med sine brødre skabte verden. Det var også ham der skabte menneskene.

Odin er kendt under 170 forskellige navne, navne som enhver skjald med respekt for sig selv skulle kende udenad, for Odin var også skjaldenes gud. Stammen i navnet Odin er et norrønt ord, óðr, som betyder inspiration eller ekstase. Selv er Odin den store skjald blandt guderne og skjaldekunsten blev regnet for den ypperste kunstart i datidens samfund.

Odin er en så sammensat person at han er vanskelig at beskrive kortfattet. Han er på samme tid troldmand, skjald, krigsgud, logisk tænkner og strateg.

Han er den maskerede gud, som bærer maske på maske og han optræder i utallige forklædninger. Et møde med Odin kan blive skæbnesvangert når han pludselig røber sin identitet og lader masken falde.

Altid er han på farten for at skaffe sig ny viden og indsigt. For at få viden om runerne lader Odin sig hænge i asken Yggdrasil, verdenstræet. Han overskrider således grænsen mellem liv og død for at få kundskab.

Guderne er ikke almægtige eller alvidende. Der er stadig områder der er udenfor deres kontrol, eksempelvis døden.

Odin kan opfattes som en arketypisk personificering af menneskets grundoplevelse af det hellige: Dragende, frastødende og tiltrækkende, trygt og skræmmende. Han har aspekterne af både lys og mørke i sig samtidig.

Odin er krigens gud, han deltager ikke selv i kampen, men sidder som strateg i baggrunden og bestemmer udfaldet. En del af de faldne krigere kommer til Odin i Valhal, men han må dele med Freja, halvdelen skal til hende i Folkvang. Det er Odins kvindelige hjælpere, Valkyrierne der mærker de krigere der skal falde i kampen, og Odin sørger for at vælge de tapreste, for at de kan kæmpe i den sidste store kamp når Ragnarok kommer.

Odins hellige dyr er ravne, ulve og hans ottebenede hest Sleipner.

De to ravne, Hugin og Munin sidder på hans skuldre, deres navne betyder "tanke" og "minde" og de flyver hver morgen ud i verden og samler nyheder og kundskab. Om aftenen når de vender hjem hvisker de alt hvad de har set og hørt, i øret på Odin.

Billedernes tilblivelse

De tre store malerier, forestillende Odin, Freja og Skjold, malede jeg i Danmark, i løbet af sommeren 2010.

De færdige billeder blev spændt op på en ramme af rå birkestammer, som blev opstillet på marken foran Galleri Gl. Lejre i august måned.

Der blev de stående til omkring 1. December.

De blev lidt vejrbidte at se på, men det passer godt til motiverne, og til mine intensioner med dem.

Separatutstilling i galleri gl. Lejre,
oktober-december 2010

Maske 1, 2010 73x92 cm.

Freja 4, 2010 50x50 cm.

Odin, 2010. 50x50 cm.

Nordisk mytologi

Den nordiske mytologi er så fuld af billeder, ikke fastlåste, entydige billeder, men et mylder af fabulerende, farverige fortællinger. Myternes indre liv og mening kommer ikke frem af sig selv, det er nødvendigt selv at gøre en indsats for at leve sig ind i dem og opfatte deres budskab.

– For jeg mener at de har et budskab, også til os i dag. Selv om mange af historierne virker enkle og ligetil, åbenbarer de sig først, i deres fulde udstrækning, når man giver sig tid til at leve sig ind i dem, og reflektere over hvad det egentlig er, de fortæller.

De historier som er fundet i de gamle håndskrifter, er mere ekspressive, billedlige, end egentlig litterære. Deres indhold kommer frem gennem et billedsprog som giver udtryk for en sprudlende fantasi, men samtidig fortæller de også om de mennesker der levede dengang, og som er vores forfædre. De fortæller om disse menneskers glæder og sorger, om deres bekymringer, og deres håb for fremtiden.

Beskrivelsen af guderne, som hele tiden må kæmpe for at opretholde verdensordenen, viser at mennesker, også dengang, var bevidste om at vi lever i et kosmos som er sårbart. Man kan ikke bare tage det for givet. De vidste også at naturens kræfter overgår menneskenes, og at disse kræfter kan blive farlige hvis man ikke respekterer dem.

Alt dette er ikke mindre aktuelt i dag.

Forarbejdet

Jeg læste alt hvad jeg kunne få fat på om emnet, og jo mere jeg gik i dybden med det, jo mere spændende blev det.

Samtidig tegnede jeg, og lavede utallige skitser.

Mytologien afspejler erfaringer som de mennesker gjorde, der dengang levede i nord, her hvor vi lever i dag.

Disse erfaringer er stadig meget aktuelle. Mange af fortællingerne viser, at man allerede dengang var bevidst om at verden var sart og sårbar, en balance som nemt kunne forstyrres.

Bevidstheden om et sårbart kosmos, ser ud til at have siddet dybt i mennesker i nord.

Ragnarok, hvor både mennesker og guder skulle bukke under, var en konstant trussel.

Guderne forsøgte at opretholde orden i universet for at undgå katastrofen, men heller ikke de var hverken almægtige, eller udødelige.

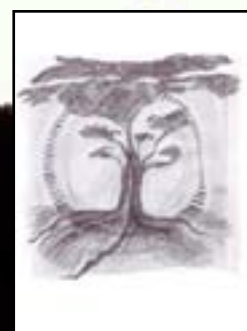
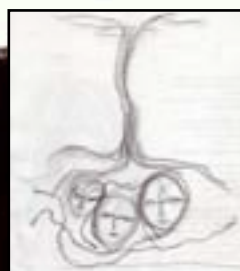
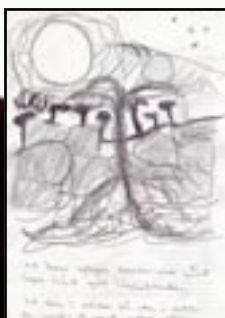
Udenfor gudernes hjem, Asgård, og menneskenes verden, herskede kaosmagterne: Jætter og uhyrer af mange arter. De forsøgte hele tiden at få herredømmet over universet.

Der var to store gudeslægter, Aserne og Vanerne. De havde tidligere bekriget hinanden, men havde senere sluttet fred.

Aserne er nok, i dag, de mest kendte, det er guder som Odin og Thor.

Vanerne var mere mystiske guder, med tilknytning til frugtbarhed og magi.

Guden Frey, og gudinden Freja, var af Vanernes slægt, skønt de boede hos Aserne.

Volve, 2010, 50x50 cm.

Vølvens spådom

Som så mange før mig, har jeg ladet mig inspirere af Eddadigtet Vølvens spådom.

Eddadigtene er først og fremmest hentet fra håndskriftet Codex Regius, den kongelige bog, fra omkring 1270. De er dog ældre end det. Digtet, vølvens spådom, er anonymt, og tilhører en mundtlig tradition som har været under stadig forvandling. Det er givetvis blevet gendigtet og ændret gennem tiderne, indtil det endelig er blevet skrevet ned. Der er fundet flere varianter af digtet, som viser spor af denne proces.

Vølvens spådom er det mest storslåede af de Eddadigte vi kender til.

Det er en Apokalypse, som fortæller om jordens og gudernes opståen, om historien, om undergangen i Ragnarok, og endelig om hvordan jorden genopstår.

Handlingen er, i korte træk, denne:

Odin vækker en død Volve, en vis seerske, til live for at spørge hende ud om fortid og fremtid. Odin var altid på jagt efter viden og indsigt, og han var bekymret for universets fremtid.

Vølven ser først ind i fortiden, hun ser hvordan verden er blevet til engang i urtiden, og hun ser gudernes og menneskenes skabelse.

Derefter ser hun nutiden, med dens gode sider, men også med problemer der begynder at hobe sig op i horisonten.

Truslen fra kaosmagterne, Jætter og andre fjender af gudernes verdensorden, bliver til sidst så nærværende, at Ragnarok bliver den uundgåelige konsekvens.

Under denne, sidste kamp, går både guder og mennesker til grunde, og selve jorden synker i havet.

Det er dog ikke slutningen, for nu ser Vølven jorden stige op af havet, mere grøn og frodig end før.

Derefter synker Vølven selv i jorden igen.

Heid, 2010, 100x81 cm.

Heid hun hed,
Hvor til huse hun kom,
Spående Vølv.
Ulve hun tæmmed,
Sejd hun øved,
Sejd hun elsked.
Altid var hun yndet
Af onde kvinder.

Vølvens spådom, vers 1.

Skabelse 1, 2010, 100x81 cm.

Fra syd kom sol
Med måne i følge,
Himlens rand
Den greb med sin højre.
Sol ej vidste,
Hvor sale den ejed,
Måne ej vidste,
Hvad magt den ejed,
Stjerner ej vidste,
Hvad sted de ejed.

Vølvens spådom, vers 8.

Skabelse 2, 2010, 100x81 cm.

Da gik alle guder,
De hellige, gode,
Til dommersæde
Lov at sætte.
Nat og næ
Navne de gav,
Morgen og middag
Da blev nævnet,
Kvæld og aften
For år at tælle.

Vølvens spådom, vers 9.

Tre Norner, 2010, 100x81 cm.

En ask jeg kender,
Yggdrasil hedder den,
Høj den står
Med skumdråber stænket.
Derfra kommer duggen,
Som i dale falder,
Evigt den grønnes
Over Urds væld.

Vølvens spådom, vers 22.

Derfra kommer møer,
De meget vidende
Tre fra salen
Dybt under stammen.
Urd nævnes den ene,
Den anden Verdande,
Skuld kaldes den tredje,
Når runer ristes.
Love de lagde,
Liv de bestemte
For slægternes børn
Og heltens skæbne.

Vølvens spådom, vers 23

Valkyrier 1, 2010, 92x73 cm.

Valkyrier så hun,
Vidtberejste,
Rede de var
Til Godthjod at ride.
Skuld holdt skjoldet,
Skögul fulgte.
Hild med Göndul
Og Gejrskögul.
Nu har jeg nævnet
Valkyrier alle.
Rede var Herjans
Møer til ridt.

Vølvens spådom, vers 31.

Valkyrier 2, 2010, 46x38 cm.

Varsler, 2010, 146x114 cm.

Hos Aserne gol
Guldkammet hane,
Den vækker hos Hærfader
Heltenes skarer.
Under jorden
Galer en anden,
Den sodrøde hane
I Hels sal

Vølvens spådom, vers 44.

Undervejs

Det har taget mig godt et år at male billederne til udstillingen Myter og mennesker.

Midt i forløbet fik vi den hårdeste vinter, jeg endnu har oplevet her i det sydlige Frankrig. Sneen faldt i store mængder, den lå som et tykt tæppe og lukkede os inde i sin hvide verden. Vejene, som ikke blev ryddet med det samme, var ufarbare i næsten en uge. Vi var altså sneet inde! Jeg var, på det tidspunkt, i gang med at male billedet "Ragnarok", et lidt dystert emne. Ifølge legenderne, er et af de fænomener der varsler undergangen, "Fimbulvintrene". Det er tre usædvanlig hårde vintre, uden sommer imellem. I den nuværende situationet var det næsten skræmmende.

Det var, i hvert fald, ikke vanskeligt at komme i den rette stemning!

Ragnarok, 2010, 146x114 cm.

Solen sortner,
Land synker i sø,
De lyse stjerner
Fra himlen svinde.
Ild monne rase
Og lue hvirvle ,
Den høje flamme
Mod himlen spiller.

Vølvens spådom, vers 58.

Men så vendte foråret tilbage.

Ørn flyver over 2010, 146x114 cm.

Ser hun anden gang
jorden komme
op af havet
grøn af våren.
Fosser falder
ørn flyver over,
den som fanger
fisk på fjeldet

Vølvens spådom vers 60.

Og bagefter...

Efter, et helt år igennem, at have koncentreret mig om billederne til "myter og mennesker", læst, skrevet og malet, har jeg ikke meget lyst til at slippe myterne igen. Jeg har levet så tæt sammen med mine malerier, mine skitser og notater, at jeg føler at de er blevet en del af mig selv.

Jeg er simpelthen nødt til at fortsætte for at se hvor det fører mig hen. Måske vil jeg angribe stoffet fra en anden vinkel, men de gamle hedenske guder indeholder så mange forskellige, ja ofte tilsyneladende modsatrettede aspekter, at jeg ville kunne male over myterne de næste mange år, uden at behøve at gentage mig selv!

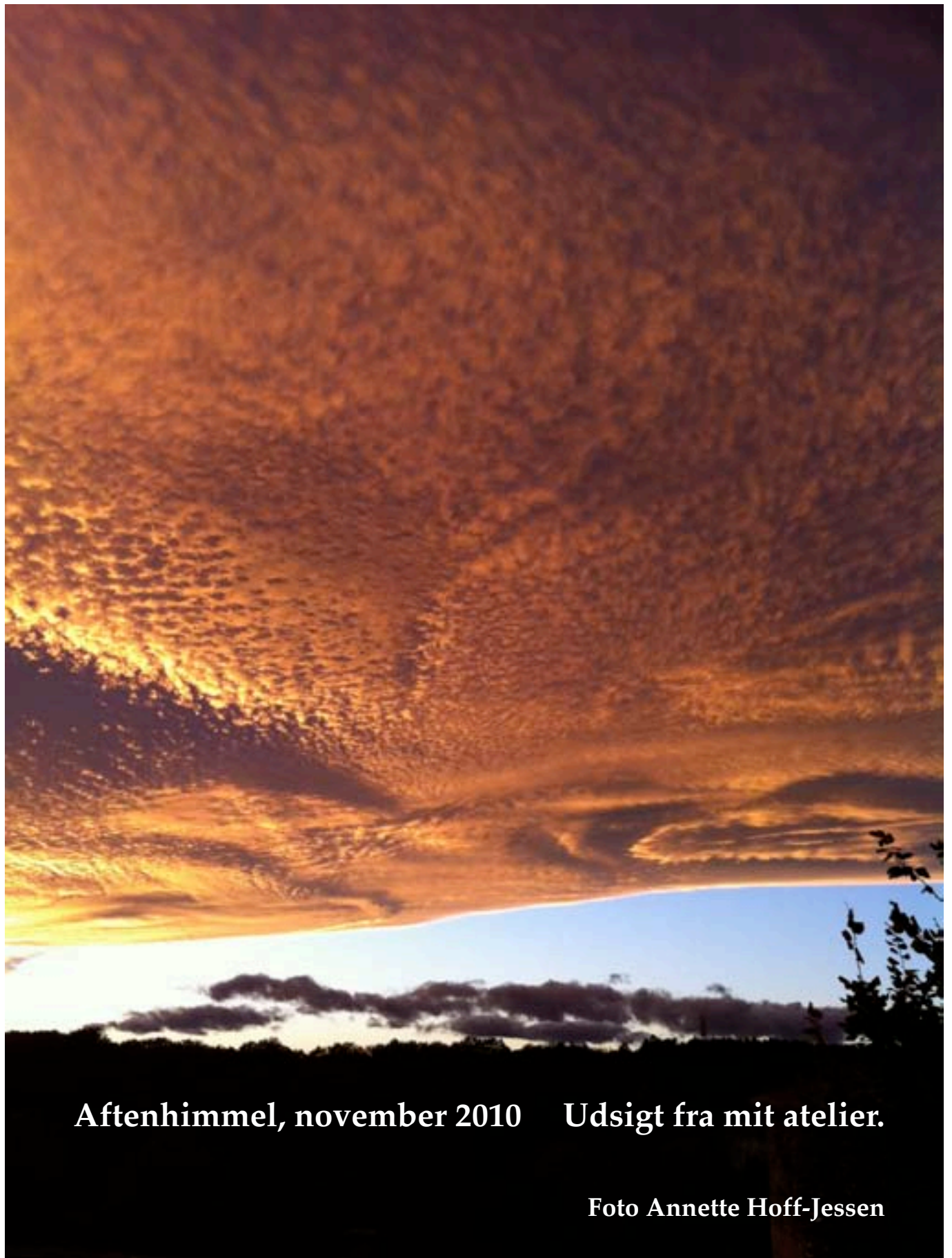
*Odins masker, 2010
81x65 cm*

© Annette Hoff-Jessen 2010

Mail – a.hoff@me.com

☎ +33-7 87 00 65 22

http://web.mac.com/ah_j

Aftenhimmel, november 2010 Udsigt fra mit atelier.

Foto Annette Hoff-Jessen